

ENTREVISTA AMB ANTONI PALOU GALL, DE POLLENÇA

Jordi Cloquell *Artiller*

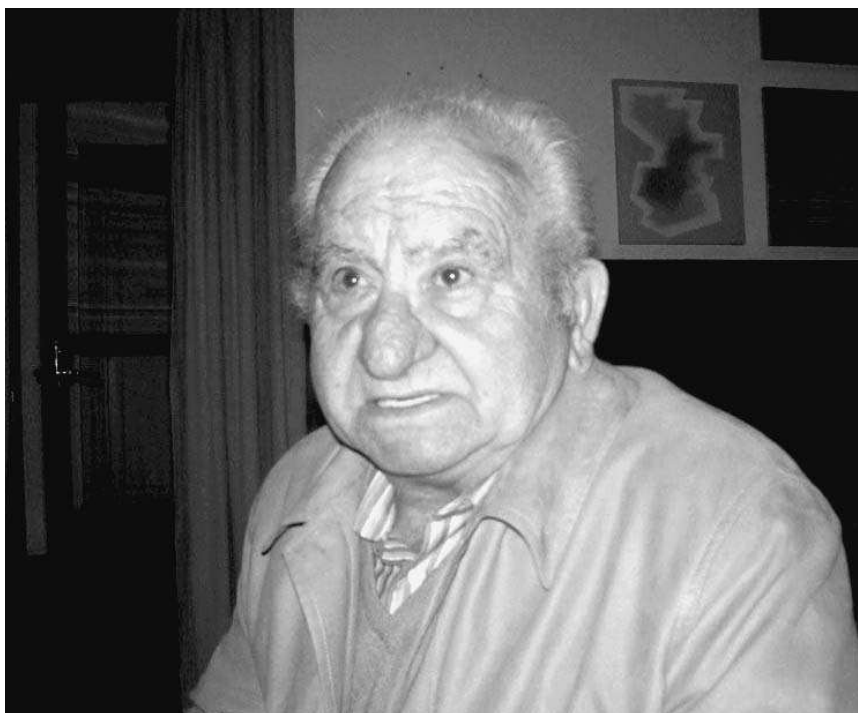
Bon dia, l'amo en Toni. Ara que heu gravat aquestes tonades i cançons [Toni Gall i glosadors pollencins], m'agradaria que ens diguéssiu com heu arribat fins aquí, on heu après tantes cançons, quatre mots de la vostra vida...

Si voleu sabre qui som, preguntau, demanau noves. Jugador, afectat de dones, i això són les obres bones que he fetes en aquest món.

Ja veig que de gloses en deveu saber un caramull. Com va començar tot això?

Vaig néixer el juny de 1931, a Pollença. A ca nostra érem set germans, jo era u segon del petits. Mun pare era pagès, teníem un cavall i un carro i la terra no donava per menjar tots, així que ben petit ja vaig estar llogat per porquer, guanyava poc, però al manco me mantenien; havia d'anar molt alerta, no podia gastar perquè no tenia. De xic, no vaig anar a escola. Als dotze anys vaig anar llogat amb uns pollencins a la possessió de Son Blai, a Muro, feia lo que me mandaven i als tretze o catorze ja feia de paraier amb una arada i dues bísties; cantava tot lo que aprenia dels altres. Cada feina tenia la seva tonada, llaurar, entrecavar, espolsar garroves o ametles. Després vaig anar a llaurar amb s'arada prima i semblar a Santa Margalida fins als desset o devuit anys.

Vaig anar a la plaça a llogar-me de jornalier i puc dir que he fet de tot: xermar, tapar formiguers, collir palmes, treure reina du pins per la muntanya i la dúiem a vendre a Palma a duro el quilo, coure forns de calç, coure sitges de carbó..., en una paraula, no en vaig

quedar endarrer de fer feina, però així i tot vaig tenir temps per cantar i per ballar

En aquest temps que te dic, el ball de bot encara estava bé, jo vaig ser un bon ballador. Molta de gent ballava, després va anar baixant la cosa, fins acabar quasi a zero.

I com vàreu aprendre de ballar?

Mos n'ensenyava l'amo en Joan, *Vaja*, jotes i boleros, sense música ni res, el cantava «la la ra, la la ra, la la ra», i per envant, ell cantava i ballava. Jo tenia set o vuit anys i ell en tenia més de setanta. La meva padrina Aloia, que nomia Francisca, pagava dues pessetes cada vespre perquè jo aprengué de ballar i, quan en vaig sabre, me feien sortir a ballar i me feren moltes mamballetes, això sí, però pessetes, cap ni una mai, ni cap reconeixement de cap institució ni res. Això és el que sempre m'ha sabut més

greu, el poc cas que feren sempre a la nostra cultura. Pensa que no n'hi havia cap per ballar la «jota rabiosa» com jo. Molta gent, sobre tot dones, no s'anaven du ball que jo no hagués sortit a ballar-la, i si en arribar ja l'ha ballada, giraven en coa.

Una vegada anàrem a Palma, a un concurs de la Sección Femenina i la Falange. Jo tenia uns 20 anys, havíem fundat l'Esbart Pollencí; el que guanyava havia d'anar a Santander, al concurs nacional. Férem primers d'amateurs i anàrem a Santander, la meva parella era na Maria *Tereu*. Ballàrem una jota i un bolero, no podies concursar amb altres balls; férem segons, empatats amb els de Sevilla. *Menos mal* que mos pagaven u gastos d'anar i venir, perquè només mos donaren un diploma i gràcies. Figura't si estava poc valorada la cosa. Anàrem de Barcelona a Madrid

en autocar i llavors en tren a Santander, vuit hores de tren; i els músics que passaren al vagó bar d'un altre tren a beure, desenganxen la màquina, n'enganxen una altra, i el tren va partir cap a Irún. Era hora de començar, noltros a Santander i u músics a Irún. N'hi va haver de nirvis! Al final tot se va comprendre. A partir d'aquí, amb l'Esbart Pollencí ja ballàrem a Pollença i per molts de llocs de Mallorca. Teníem uns balls propis com el Bolero Pollencí i u Fandango Pollencí, que molta gent ara el balla i ningú el canta.

I l'afició a cantar, com va ser?

Ja t'he dit que ben jovenet estava llogat per Muro, Santa Margalida i Sa Pobla. Per aquests llocs aprenia les tonades de feina de la gent més gran i les de ximbomba i bulla, les vaig aprendre amb mumare, que era molt cantadora, i pel carrer, anant de fogueró en fogueró i de bar en bar amb altres joves i no tan joves. Tocàvem la ximbomba, les castanyetes i altres instruments de festa; no miràvem prim, cançons com:

Els darrers dies fan bulla
també qualche desfressat...

Mumare en pastar fa coques,
mos n'he fa una per hom...

Madona reconau-vos
just en aquesta vorera,
darem l'ase a la somera,
si jo vos agrad a vos.

Pensau que no hem pos amb vos,
tenc bon recapte a la casa,
la somera no va d'ase
i jo tampoc no vaig de vos.

I així podríem seguir, anàvem cantant com si fos un passacarrers. Ara, t'he de dir una cosa, tot això era considerant de segona o tercera categoria, no te feien gens de cas, més aviat era com una tara, mai va ser apreciat per la gent. Valoraven més les coses de fora, l'òpera, les coses d'església; fins i tot el flamenc, l'escoltaven molt més.

Me'n record, quan tenia devers catorze o quinze anys, me va sentir cantar fort, *U Saig Vell*, de Pollença, i me va dur als frares de Montision, al superior, a veure si «me podien donar un poc d'escola». El superior va dir: «Sí, canta bé i té potència». Lo primer que me va demanar si sabia qualche cançó de sarsuela o d'òpera... «Ja nedam», vaig dir jo. Noltros no sabíem lletra, érem «les gangaies del poble»; els bars mos convidaven a beure i ja està, però cantar pels carrers estava mal vist.

Més tard, com que lo mallorquí quedava pes racons, m'agradava cantar flamenc, era més apreciat. Ho vaig aprendre de sentir cantar, tant per Pollença com a altres pobles, com que varen venir quatre foresters i això els agradava molt. De cantadors de flamenc, n'hi havia bastants. Record un que li deien en *Dama* i un altre, en *Julià Cameto*; aquests no cantaven altra cosa. Les cançons que més m'agradaven i que més cantava eren de n'Antonio Molina.

Ja per acabar, quin endarrer teniu de tot aquest temps passat?

Ara ja no en tenc cap, era en aquell temps que jo me queixava de la poca consideració que tenia tot lo nostro, el poc reconeixement que sempre ha tengut per part de les autoritats i la gent de la cultura. Ara pareix que la cosa ha millorat un poc, però no te pensis que facin llarg, quan s'ase ja no té dents, llavors li donen ses faves.

Me diuen en Toni *Gall*,
Palou Aloy i res més,
com que he acabat el doblers
sols me queda fer el badall.

Que no sigui per ara, moltes gràcies i molts d'anys

ADÉU A MARIA LAFFITTE

El passat 15 de febrer de 2008 moria sobtadament Maria Laffitte, una de les veus femenines més singulars de l'escena musical catalana.

Amb el seu nom original, Dolors Laffitte, s'havia significat com una promesa emergent de la Nova Cançó en quedar segona al Festival de la Canción de Barcelona del 1968 –interpretant amb Lluís Llach el tema «A cara o creu»–. Després, però, decantà la seua carrera cap altres àmbits estilístics, especialment l'animació infantil formà part, per exemple, d'Ara va de bo, i la música antiga al costat d'Alfons Encinas, fundà Els Trobadors amb els quals va assolir un notable prestigi internacional, sobretot arran la publicació d'*Et ades serà l'alba* (1991) un disc que aconseguia encaixar la música trobadoresca en els corrents contemporanis de la *new age*.

Més tard abandona la formació, canvia el seu nom i reprén la seua trajectòria en solitari, acompanyada de Lautaro Rosas. Amb ell enregistra *Canciones tradicionales de Cataluña* (2001), un obra on resplendia el timbre càlid i delicat de la seua veu i aquella inconfusible dicció que ens la feia tan propera. Aquest és el seu millor llegat.

